

Tone Pavček

Pesmi

SPOMIN NA DOLENJSKO

Bilà je pokrajina
milina
bela skala – zeleni mah.

Bila je sinja ptica
daljina
deček, od hrepenjenja plah.

Bila je v menjavah časa
glina
kri, groza in strah.

Bila trdota obraza
praznina
orožje v obeh rokàh

in velika črna maša
tišina
sprana v sedmih vodàh.

Zdaj je vse zgodovina
rana
in priča edina – prah.

DOLENJSKI VERZ

Rad imam tvoj verz, Dolenjska,
dih čez griče, gozd in polja,
ki ga piše dlan tuzemska
po nareku iz veselja,

da po tvojem milem svetu
se pregiba gibek ritem,
kot bi brhkemu dekletu
valovile težke kite

zad po hrbtu, spred po prsih,
po dveh grozdih neobranih,
slajših kot rastó na trsih,
žlahtnejših kot vino v Kani.

Oj ti verz, mehak, poskočen,
verz homerske veličine,
pred teboj stojim nemočen
in ne najdem nate rime.

Naj, jecljavec, k tebi sedem
in poslušam in poslušam,
ko izreka vsebesede
te dežele svetla duša,

kot da na visokih tonih
valujoč nad pokrajíno
čista se svetloba lomi
na bolest in na milino.

ČAS

Kam teče čas čez valovitost Dolenjske?
V kletev? K molitvi? Rešitvi?
V kašče bogate, v shrambe sabenjske,
po drči strastí,
po vesti vsemuzadostni,
ali med listi nečistih dni
v črno prepadno, kjer ni
kamen na kamnu, a kost na kosti?

Kam teče čas
čez Dolenjsko,
čez nas?

Če ne bi vedel,
bi vedel:

kdo je z ajdo rdečečrno obarval
njivo na srčni strani,

komu so bilje peli
in kako mukoma celi
se še krasta na rani . . .

A čas, zmeraj znova skaljèn
od vriskov in stokov sočasnih,
pada kot dež, gost, nezažèlèn,
Dolenjski v njen solzni predpasnik.

POTOK

Nikoli ga nismo klicali po imenu. Rekli
smo mu samo potok, naš potok in vanj
metali kamne in protje in svoj pretekli
čas. Ostal je brezimen, za zmeraj imenovan

samo kot drevo, nebo, kot stvar, ki je živa,
a nima imena. (Le na specialki je vris
modre črte – belouška, ki se v zemljo zariva –
in poleg neznanega imena droben zapis.)

Bil je ob ime že ob rojstvu, ko se spod skale
je prvič pretočil v življenje bregov in trav,
ko je veselo poskočil in delal prevale
prek kamnov, ali poplave in za zmeraj ostal

samo potok. Ta, ki vre iz neznanega in se izteka
v neznano. Gre v prazno? Pojí prst za nov klas
v globinah, ali ga vase lovi druga reka?
Morda pa teče, tudi neviden, samo skoz nas . . .

Potok brez imena, neskončno majhen, neznansko
silen: prispodoba brezimnih, neslišni zven
mnogih. Kot ti, ki tečeš skoz dan v prostranstvo
nevidnega in potrjuješ krogotoke življenj,
tudi oni opravljajo čudovito poslanstvo:
večnega bivanja cilj in njegov prapomen.

JERBAS

Še ga vidim skoz let in spominov motnjavo,
kako gre, velik, kričeče barvit, iz šibja spletèn,
od hiše do hiše in se polni, kakó naložen
tišči svitek pod sabo in mamino glavo,

kako roma počasi prek doline v naš grič
in drugi dan zopet v dolino, čez travnik in hosto
v mesto, na trg, po zaslužek – pogosto
za božji lon, jerbas-romar, romar-nemanič

na gori revnih. Bil si to, preden čez prag
si stopil tja čez skupaj z gospodarico.
Zdaj od nje nosiš nove darove: prah

zvezd, noč večnosti, upa malo kresnico
in rôko, prosojno belo, ponovno živo,
ki me spet boža in vodi v neizrekljivo.

PODOBA DEČKA

Prišel je, bolj žalosten kot vesel,
na ta svet, da bi pel.

Prišel je poln upov in praznih rok
na pomladni praznik otrok.

Prišel je majcen, droben, ubog
in zatrobil v srebrni rog.

In pesem ne žalostna, a čudno mila
se je čez svet potočila,

da so prisluhnile v gozdu ptice
in vztrepetale bajalice,

da so se odtájale hude zmrzali
na strmi previsni skali,

da so obstali hrasti in bori
med hojo po temni gori

in so ljudje, začudeni, vsak po svoje
ugibali, kdo neki to poje.

On pa je rekel samó: To ni pesem,
to je ena sama ljubezen.

KABRNEK

O vinogradi v vigredi! Vriski
veselja, vitki, visoki, veliki,
znanilci žeje, zeleni kriki
rozg proti nebu kot obeliski

željá, ki ženó iz telesa.
O orgij velikonočni darovi:
v listju, popju, v ožilju sokovi,
ki butajo sem v tuzemska nebesa.

Pa pride Kurent, pijanski bog,
pa pride čarovnica obla sosedá
in vzvaloví zelena beseda

med lističi, da se prikaže plod –
blagovest grozda, čudežno bitje
in v njem naša žeja in naše pitje.

ROJSTVO BESEDE

O črnem kosu, marjetici beli
sanja zelena senožet,
a jaz o polni zibeli
komaj rojenih besed.

In jih gledam, kako neutrudno
hodi ena k drugi v objem,
kako počasi, težkó in zamudno
se rojeva njih pravi zven.

Tako se kakor iz davnih praelic
lušči v jutri nova povéd
in jaz poskušam iz listov marjetic,
že odtrganih, spet sestaviti cvet.

VRAČANJE

Ves čas se vračam in sam postajam
vračanje. Ne pomlajèn, a ponovljèn
na neki drugi, drugačni noti
hodim po stari strugi, sledi, poti
prestavljen v času, postavljen v objem

samemu sebi kot v vzratno zrcalo.
 Vračam se. In ko neizprosno nihalo
 časa meri stari zven in novi izplen
 (pičel), vidim: ptice se niso vrnile
 v stara gnezda, samo jaz naj na prag
 bivših dni vrnem iz stare žile
 odteklo strast, v cvetju zamrli sad,
 nedobljene poljube in tudi nedane,
 krivdo jezika za netočnost besed,
 datume, ki so vžigali rane,

in v času s časom zabrisano sled.
 Ničesar nimam, kar bi mogel vrniti,
 samo to prehitro prehojeno pot
 in strah, da bi mogel še koga raniti,
 da bo še kdo umrl od svojih rok.
 Nebo se spušča k tlom. Dan se zapira
 in jaz se vračam, ne vem več po kaj.
 Po luč, ki je na začetku izvira,
 po nežnost rose ali dokončnost saj?

ČAS ZA ZAHVALO

Naslonjen na mali plot, kar ga je še
 med menoj, enodnevnim, in ničem,
 kakor s postanka oaznega kličem
 mile sence – ptice ubežnice:

Pridite, ljubi, kjerkoli že ste,
 s svetlih ozvezdij, iz mraka podzemlja,
 čas je, da skupaj k bogu življenja
 v molitvi preganemo ustnice;

čas je za radost in za zahvalo
 za vsakodnevne razkošja drobir:
 rožo, srečanje, misel, a tudi za kalo
 negovorljivih besed, za vpesemvzetje –

to besedovanje z vami – za razodetje,
 da je neskončna milost večer.